

Из бабан чাল

Ватанперверваликан, багъри халкьдикан улхруган, ихь гъарсарин фагъумдиз сифте вуди ихь бабан чалнакан, Ватандикан, тарихдикан, культурайикан вуйи фикрар гъюрихь. Гъаци дубжынураткунду, фицики чан ата-бабийрихъна, чан тарихдихъна, аьдатарихъна, чалнахъна, культурайихъна вуйи лигбари гъарсар касдин яшайишдин дережа ашкар аптуру, дугъан рюгънан тужливал улупуру. Гъадму себебнаан гъюрайи наслиз гъудубкъу тербия туувал гъарсар касди чан асас вазифаси кули дебисну ккунду, иллагъки, ихь баяр-шубар тербияламиш аптури, дурализ бабан чалнан ва литературайин дарсар киврайи мялимари. Хъа гъацдар мялимара ухъухь циб адар. Гъацдар, чан ляхнихъна вафалу, мялимари кан сар Дагъогнийин З-пи нумрайин мектебдий ихь чалнан ва литературайин дарсар киврайи Мурадова Маркизат

Фейтуллаевна ву. Дугъу артмиш шулайи насил ватандашвалин, ватанпервервалин гъискар ади тербияламиш аптувал чан уьмрин асас ляхинси кули дебисна. Маркизат Фейтуллаевнайи чан мялимвалин вазифийр ученикар анжагъ бабан чалнахъди ва литературайихъди таниш апбииндигурадар. Маркизат мялимди баяр-шубариз чал дебидан аygъю хъпан бадали, багъри чал артмиш хъпан бадали, гизаф зегъмет зигура: мектебдий ихь чалназ, тарихдиз, культурайиз, яшайишдиз бахш даптайи конкурсар гъязур аптура, урхурайидар ихь литературайихъди дериндиан таниш хъпан бадали

лангерекди гъамци күура: «Учу ич хулаъ ихъ чалнинди улхури шулча. Эгер ухъу ихъ чал дюрюбхиш, дудрубгъиш думу дубгуб мумкин ву. Халкъ ва чал мозаикайин шикилси саб хътарди тмунуб арайиз гъюрдар. Эгер мозаикайин саб шикил гъубкірадари, думу чур шулу. Гъаци халкъ адарш чалра шулдар, чал адарш-халкъра.

Жуван чал гъаруриз гъахи бабси багъа дубхыну ккуунду».

«Гъарсар касдиз сифте чан багъри дада, хъасин чан чал ва халкъ багъа ву. Чал халкъди чан тарихди яратмиш гъапту вариттан гюргег культурайин умарат, гъар йигъан лазим вуйи багъа алат ву. Ихъ чалну табасаран халкъдин хасият, фагъум, айкъюл, ягъ-намус улупуру. Наан ашра ухъу ихъ чал гъархну ккуундар. Гележегдиз гъарсар касдикан ккуун аптураза: багъри чал уьбхяй, ичв баяр-шубариз чалнакан, айдатарикан кидибтай, гъич сабанра багъри чал агъдарчуз күури фурс маптанай», – күура 9-пи “а” классдин ученик Къурбанов Тимури.

Бабан чалнакан, багъри Ватандикан улхури, 9-пи “а” классди урхурайи Альбекова Камилайи гъамци күура: «Йиз бабан чал табасаран чал вуйиз, йиз Ватан-Табасаран. Табасаран учвуз гъябгъиш, гъайран шулчва. Дидин ягъал дагълар, мублагъ хярар, гъаргъу булагъар ківаз лап хуш шулу.

Хъа, гъамус, фикир аптина, фициб вуш гъадму юрднан чал. Думу гъадму ягъал дагъларин кюкийирси уткануб, гъарзаригъян гъюрайи булагъарин шидси марциб ву. Варидари күури шулу табасаран чал читинуб ву, амма узуз думу гъадмукъан рягъятди ва пучтури вузуз. Бабан чалнан сес ширинди ебхъуру, ківаз хушди шулу. Йиз фикриан чал хътру касдихъ я жил, я гележег, я Ватан шлуб дар».

«Чал халкъдин девлет ва хазна ву. Йиз дадайи учуз гъаммишан күури шулу: «Ихъ чал ухъу дюбхну, ихъ гъюзимбу наслиз улупну ккуунду». Хъа Л. Н. Толстойи чин чал айгъдрударикан гъамци гъапну: «Жуван чал айгъдру инсан тъяйванатдиз ухшар ву». Узура гъадгъван гафариин рази вуз. Ухъу ихъ чал тъарган заанди дебисну ккуунду. Думу ухъуз убхъту шидси лазим вухъуз», – күура 8-пи “а” классдин ученица Айбдуллаева Хадиджайи.

чан дарсариз,
мектебдиз ша-
иариз, писа-
телариз дих

апIури, жюрбежюор серен-
жемар кIули гъахура.

Улихънаси мектебдиз гъабши
«Табасаран поэзияи вечериъ»
Маркизат Фейтуллаевнайи, ихъ ли-
тературайн ва интеллекенцияйин
вакилар вуйи шаирар Пирмягъмад
Къасумов, Гюльбика Уъмарова, Аьбу-
рягъим Аьбурягъманов, Элмира Аьшур-
бегова, шаир ва «Дагъустан дишагъли»
журналин редактор Сувайнат Кюребегова,
«Ппази» журналин редактор Феруза Сул-
танова, мектебдин администрация ва чан
ученикар кюмек духъну, гизаф мяналу ва
метлеблу мярака кIули гъубхну. Хялари
серенжемдиз уч духънайидар чин лях-
нарин вазифийирихъди, чин эсерарихъди
таниш гъапIнийи, хъа ученикари, кIуруш,
хялариз музыкайиан, мяълийир пуб'ан, ялхъвнар апIбаан, театрин сцениир
улупбаан чин гъунарап улупнийи.

Мяракайин аьхириъ учухъна Маркизат мялимдин ученикари ихъ чална-
кан чни дикикIнайи сочинениир тувнийи. Исихъ учу думу сочинениириан
ЧукIар туврача.

— Дюн'яйиль гъарсаб миллетдиз чан чал а. Думу сар касди ваъ, хъа сар-
шнур касди дегъзаманирианмина уъбхюри, насларихълан насларихъна тув-
райи багъя алат ву. Инсанар сар сарин гъавриъ хълан бадали, дурагиз чин
чал аьгъяди ккунду, — бикIура 10-пи “б” классдиъ урхурайи Мурадов Рустам-
ди.

Рустамдин гафариин рази вуди, 8-пи “а” классдин ученица Маллаева Угъ-

